Η ΖΩΗ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΔΩΝ

ΑΠΟ Τ' ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΑΡΑΣ ΜΠΕΡΝΑΡ

ΚΔ'.

('Εξακολουθοῦμε καὶ σήμερα τὴ δημοσίευσι τῶν 'Απομνημονευμάτων τῆς Σάρας Μπερνάρ, τὰ ὁποῖα προκάλεσαν τόσο ἐνδιαφέρον στοὺς ἀναγνώστας μας. Στὸ μέρος αὐτὸ τῶν «Ἀπομνημονευμάτων» της ἡ μεγάλη Γαλλίς καλλιτέχνις διηγεῖται τὰ διάφορα χαριτωμένα — ὅσο κι' ἐκνευριστικά γι' αὐτὴν — ἐπεισόδια, ποὺ τῆς συνέθησαν κατὰ τὴ διάρκεια τῆς μεγάλης περιοδείας της στὴ Βόρειο 'Αμερική. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἕνας 'Αμερικανός, ὁ 'Ερρίκος Σμίθ, ἐκμεταλλευόμενος τ' ὄνομά της, ἐπεδείκνυε στὸ Κοινόν, ἀντὶ πληρωμῆς φυσικά, μιὰ τεραστία βαλσαμωμένη φάλαινα, διασαλπίζοντας παντοῦ ὅτι ἀπὸ τὰ πλευρὰ τοῦ τεραστίου αὐτοῦ κήτους, ἡ Σάρα Μπερνάρ εἶχε βγάλει μόνη της μπαλένες γιὰ τοὺς... κορσέδες της!).

Ἔπειτ' ἀπὸ τὸ ἀφάνταστο αὐτὸ ρεζιλῆκι — ἐξακολουθεῖ ἡ μεγάλη καλλιτέχνις — θέλησα νὰ διακόψω τὴν περιοδεία μου καὶ νὰ γυρίσω ἀμέσως στὴν Εὐρώπη. Μὰ ὁ ἰμπρεσσάριός μου Ζάρρετ μοῦ ἐπέδειξε τὸ συμβόλαιό μου, τὸ ὁποῖο ἤθελε ἀκόμα ἀρκετὸ καιρὸ γιὰ νὰ λήξη. Τότε, μὴ μπορώντας νὰ κάνω τίποτε ἄλλο, προσπάθησα ν' ἀμυνθῶ καὶ ζήτησα νὰ πάψη πειὰ ὁποιοδήποτε ἡ ἀχρεία αὐτὴ ἐκμετάλλευσι τοῦ ὀνόματός μου. Γιὰ νὰ μὲ καθησυχάσουν, μοῦ ἔδωσαν τὴν ὑπόσχεσι πὼς θὰ φρόντιζαν σχετικῶς, μὰ δὲν ἔκαναν ἀπολύτως τίποτε. Ἔτσι, ὅταν ἔπειτ' ἀπὸ δυὸ μέρες πῆγα στὸ Χάρτφορντ, ἦρθε κι' ἡ φάλαινα ἀπὸ πίσω μου. Τὸ ἴδιο ἔγινε καὶ στ' ἄλλα μέρη. Ἔκανε δηλαδὴ μιὰ περιοδεία συγχρόνως μὲ τὴ δική μου. Τὸ πρῶτο πράγμα ποὺ ἔβλεπα, ἀνοίγοντας τὸ παράθυρο τοῦ ξενοδοχείου μου, μόλις ἔφτανα σὲ μιὰ πόλι, ἦταν τὸ τεράστιο αὐτὸ κῆτος.

Ἐκτὸς ὅμως αὐτοῦ, ὁ ἄθλιος ἐκεῖνος Σμίθ εἶχε τὴν ἀδιαντροπιὰ νὰ μοῦ στέλνη καὶ μιὰ τεραστία ἀνθοδέσμη. Ἐγὼ μανιασμένη πετοῦσα τὰ λουλούδια του καὶ τὰ ποδοπατοῦσα, μολονότι ἀγαπῶ τόσο τὰ λουλούδια.

Τοῦ κάκου ὁ Ζάρρετ πῆγε καὶ παρακάλεσε αὐτὸ τὸν ἄνθρωπο νὰ μὴ μοῦ στέλνη πειὰ ἀνθοδέσμες. Δὲν ἐπέτυχε τίποτε. Μ' ἐκδικιόταν ἔτσι γιὰ τὸ χαστοῦκι ποὺ τοῦ εἶχα δώσει...

Ἐξ ἄλλου μὲ τὸ περιωρισμένο πνεῦμα του, δὲν καταλάβαινε καθόλου τὴ μανία μου. Μοῦ πρότεινε ἀάλιστα νὰ μοῦ δίνη καὶ ποσοστὰ ἐπὶ τῶν εἰσπράξεών του... Ὤ! θὰ τὸν σκότωνα εὐχαρίστως αὐτὸν τὸν Σμίθ! Μοῦ δηλητηρίαζε τὴ ζωή... Εἶχε γίνει ὁ ἐφιάλτης μου...

Εὐτυχῶς, ὅταν ἐπῆγα στὸ Μοντρεάλ, εἶδα ὅτι ὁ κακός μου δαίμων δὲν μὲ εἶχε ἀκολουθήσει. Ρώτησα σχετικῶς τὸν Ζάρρετ κι' ἔμαθα τότε μὲ ἀφάνταστη χαρά μου, ὅτι ὁ Σμίθ εἶχε ἀρρωστήσει ξαφνικά. Κατόπιν ὁ καλός μου ἰμπρεσσάριος, γελῶντας μοῦ ὡμολόγησε ὅτι τὸν εἶχε πάρει ἕνα βράδυ σὲ μιὰ μπύρα κι' ἀφοῦ τὸν μέθυσε, τὸν πότισε μ' ἕνα δυνατὸ... καθάρσιο, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἀκόμα νὰ συνέλθη...

Ἡ εὐγνωμοσύνη μου γι' αὐτὸ πρὸς τὸν Ζάρρετ ὑπῆρξε ἀπέραντη.

* * *

Ἐπὶ τέλους βρισκόμουν στὸ Μοντρεάλ τοῦ Καναδᾶ!...

Ἀπὸ τὴν παιδική μου ἡλικία ὀνειρευόμουν τὴν ἀπέραντη αὐτὴ χώρα, ἡ ὁποία ἦταν ἄλλοτε γαλλική καὶ τὴν ὁποίαν μᾶς εἶχαν πάρει οἱ Ἄγγλοι.

Φτάσαμε στὸ σταθμὸ τοῦ Μοντρεὰλ στὶς ἕντεκα τὴ νύχτα. Ὁ οὐρανὸς ἦταν κατάμαυρος κι' ἡ γῆ κάτασπρη ἀπ' τὸ χιόνι. Ὅσο προχωροῦσαμε πρὸς τὸ σταθμό, τόσο δυνατώτερος ἔφτανε στ' αὐτιά μου ἕνας ὑπόκωφος θόρυβος, ἀνακατεμένος μὲ ἤχους μουσικῆς. Σὲ λίγο κατάλαβα τί ἦταν ὁ θόρυβος αὐτός. Ἦσαν τὰ «Ζήτω» καὶ τὰ «Οὔρα» ποὺ ἔβγαιναν ἀπὸ τὰ στόματα δέκα χιλιάδων ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι εἶχαν συγκεντρωθεῖ ἐκεῖ γιὰ νὰ μὲ ὑποδεχτοῦν. Οἱ δὲ ἦχοι τῆς μουσικῆς δὲν ἦσαν τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ «Μασσαλιώτισσα».

Ὄρθια στὸ μικρὸ ἐξώστη τοῦ βαγονιοῦ μου, κύτταζα κατασυγκινημένη τὶς χιλιάδες αὐτὲς τῆς ἀνθρωπομάζας, ἡ ὁποία φαινόταν σὰν ἕνας μαῦρος χῶρος μέσα στὸν περιωρισμένο χῶρο τοῦ σταθμοῦ.

Ὅταν τέλος τὸ τραῖνο σταμάτησε, ἕνας βουλευτής, τοῦ ὁποίου δὲν θυμᾶμαι πειὰ τὸ ὄνομα, προχώρησε πρὸς ἐμένα καὶ μοῦ προσέφερε μιὰ ὑπέροχη ἀνθοδέσμη ἐκ μέρους τῶν προκρίτων τῆς πόλεως. Μὰ καθὼς ἔφερα τὰ λουλούδια αὐτὰ στὸ πρόσωπό μου γιὰ νὰ τὰ μυριστῶ, τραυματίσθηκα ἐλαφρὰ ἀπ' τὰ ὤραῖα τους πέταλα, ποὺ τὰ εἶχε κρυσταλλώσει ἡ τρομερὴ παγωνιά... Τὸ κρύο ἦταν πράγματι τόσο, ὥστε ἔτρεμα σύγκορμη κι' ἔννοιωθα τὰ χέρια μου καὶ τὰ πόδια μου παγωμένα. Ὅπως δὲ μοῦ εἶπαν κατόπιν, ἡ νύχτα ἐκείνη ἦταν μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ ψυχρές, τὶς ὁποῖες εἶχαν γνωρίσει ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν οἱ Καναδοί. Τὸ κρύο εἶχε φτάσει τοὺς εἰκοσιοχτὼ βαθμοὺς ὑπὸ τὸ μηδέν.

Ἐκμηδενισμένη, ψιθύρισα στὸν Ζάρρετ: «Ἂς συνεχίσουμε γοήγορα τὸ δρόμο μας, γιατὶ νοιώθω πὼς παγώνω ὁλόκληρη. Σὲ πέντε λεπτὰ δὲν θὰ μπορῶ νὰ κάνω οὔτε βῆμα!»

Ὁ Ζάρρετ ἐπανέλαβε τότε τὰ λόγια μου στὸν παρευρισκόμενο Διευθυντὴ τῆς Ἀστυνομίας, ὁ ὁποῖος ἀμέσως φρόντισε νὰ μ' ἀνοίξη ἕνα πέρασμα. Ἔτσι μπόρεσα καὶ προχώρησα μερικὰ μέτρα. Μά, ἔξαφνα, βρέθηκα πάλι περικυκλωμένη ἀπὸ τὸ πλῆθος καί, γιὰ μιὰ στιγμή, νόμισα πὼς θὰ λιποθυμοῦσα... Γαντζώθηκα ὅμως ἀπ' τὸ Ζάρρετ καὶ συνέχισα τὸ δρόμο μου σὲ κακὰ χάλια.

Μὰ σὲ λίγο ἀναγκαστήκαμε καὶ πάλι νὰ σταματήσουμε. Ἐρχόταν πρὸς τὸ μέρος μας μιὰ μεγάλη διαδήλωσις ἐνθουσιασμένων φοιτητῶν, οἱ ὁποῖοι κρατοῦσαν ὑψωμένα κι' ἀναιμμένα πολύχρωμα φαναράκια. Μόλις μᾶς εἶδαν, οἱ φοιτηταὶ στάθηκαν κι' ἕνας ἀπ' αὐτοὺς, ὁ Λουὶ Φρεσέτ, ὁ ὁποῖος ἔγινε ἀργότερα ἀρκετὰ καλὸς ποιητής, μὲ πλησίασε κι' ἄρχισε ν' ἀπαγγέλλη μὲ ὡραία καθαρὴ φωνὴ ἕνα ποίημα μὲ δέκα τετράστιχα, ποὺ εἶχε συνθέσει πρὸς τιμήν μου.

Εἶν' ἀλήθεια πὼς τὸ ἀπήγγειλε πολὺ καλά. Μὰ ἡ παραμονή μου στὸ ὕπαιθρο μὲ τέτοιο τρομερὸ κρύο, μ' εἶχε ἐξαντλήσει πειά.

Ἔκανα ἀπεγνωσμένες προσπάθειες γιὰ ν' ἀντισταθῶ, μὰ τοῦ κάκου... Κὰ σὲ μιὰ στιγμὴ μοῦ φάνηκε πὼς ὅλα χορεύουν γύρω μου... Ἔκλεισα τότε τὰ μάτια μου κι' ἔγειρα γιὰ νὰ πέσω κάτω... Ἔπειτα δὲν ἄκουσα πειὰ τίποτε καὶ δὲν ξαναβρῆκα τὶς αἰσθήσεις μου παρὰ ὅταν μὲ εἶχαν μεταφέρει πειὰ στὸ δωμάτιό μου στὸ ξενοδοχεῖο «Οὐίνδσορ».

Ἡ ἀδελφή μου Ζὰν εἶχε χωριστεῖ ἀπὸ μένα, ἐξ αἰτίας τοῦ τρομεροῦ συνωστισμοῦ. Μὰ ὁ ποιητὴς Φρεσέτ, αὐτὸς ποὺ εἶχε ἀπαγγείλει τὸ ποίημα, τὴ συνώδευσε καὶ τὴν ὡδήγησε ἔπειτ' ἀπὸ μερικὲς στιγμὲς σώα καὶ ὑγιῆ κοντά μου. Μὰ ἀνησυχοῦσε τρομερὰ γιὰ μένα καί, ὅταν εἶδε πὼς ἤμουν καλά, μοῦ εἶπε τὰ ἑξῆς:

— Φαντάσου!... Τὴ στιγμὴ ποὺ σὲ εἶδα νὰ πέφτης κάτω, μὴ ξέροντας τί συμβαίνει, φώναξα: «Βοήθεια! Σκοτώνουν τὴν ἀδελφή μου!...». Κόντεινα νὰ τρελλαθῶ!... Τότε ἕνας ἄντρας, κολοσσιαίων διαστάσεων, παραμερίζοντας μὲ σπρωξιὲς τὸ ἐνθουσιασμένο πλῆθος, ὥρμησε μπροστά σου καὶ σὲ κράτησε τὴ στιγμὴ ἀκριβῶς ποὺ θὰ σωριαζόσουν καταγῆς. Ὁ ἄνθρωπος αὐτός, τοῦ ὁποίου τὸ γουνένιο κασκέτο ἔκρυβε σχεδὸν ὁλόκληρο τὸ πρόσωπο, σὲ σήκωσε σὰ λουλούδι κι' ἄρχισε νὰ μιλάη ἀγγλικά. Δὲν καταλάβαινα τί ἔλεγε, μὰ φαίνεται πὼς τὰ λόγια του ἔκαναν ἐντύπωσι στὸ πλῆθος, γιατὶ ἀμέσως παραμέρισε κ' ἄνοιξε τόπο γιὰ νὰ περάση. Σὲ βεβαιώνω πὼς ἦταν πολὺ συγκινητικὸ τὸ νὰ σὲ βλέπω ἔτσι λεπτὴ, μὲ τὸ κεφάλι ριγμένο πρὸς τὰ πίσω, μέσα στὰ χέρια αὐτοῦ τοῦ Ἡρακλῆ. Σὲ ἀκολουθοῦσα ὅσο μποροῦσα πιὸ γρήγορα, μὰ σὲ μιὰ στιγμὴ μπλέχτηκα στὸ φόρεμά μου κι' ὥς ὅτου νὰ ξεμπλέξω, πέρασε ἕνα λεπτό... Αὐτὸ τὸ λεπτὸ ἔφτασε γιὰ νὰ σὲ χάσω... Τὸ πλῆθος μᾶς χώρισε...

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωΐ, θὰ ἦταν ἐννέα ἡ ὥρα, ὅταν μοῦ ἔφεραν μιὰ κάρτα, ἐπάνω στὴν ὁποία ἦσαν γραμμένα τὰ ἑξῆς: ***«Αὐτὸς ποὺ σᾶς ἔσωσε χθές, κυρία, θὰ ἦταν εὐτυχής, ἂν εἴχατε τὴν καλωσύνη νὰ τὸν δεχθῆτε γιὰ μιὰ στιγμή».*** Διέταξα ἀμέσως νὰ δεχτοῦν τὸν ἄγνωστο.

Μόλις ἄνοιξα τὴν πόρτα, μοῦ ἔκανε καταπληκτικὴ ἐντύπωσι ἡ ὡμοφιὰ τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ εἶχα μπροστά μου. Ὑψηλός, μὲ τετράγωνους ὤμους, μὲ κεφάλι μικρό, μὲ μαλλιὰ σγουρὰ καὶ πυκνά, μὲ χρῶμα ἡλιοψημένο, αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἦταν ὡραῖος, μὰ δὲν ξέρω γιατί, μοῦ προκαλοῦσε κάποια ἀνησυχία. Βλέποντάς με, κοκκάνισε. Ἐγὼ τοῦ ἐξέφρασα τὴν εὐγνωμοσύνη μου καὶ πῆρα μὲ χαρά μου μιὰ ἀνθοδέσμη μὲ βιολέττες ποὺ μοῦ προσέφερε.

Τὴ στιγμὴ ποὺ ἑτοιμαζόταν νὰ φύγη, ὁ ἄγνωστος μοῦ εἶπε μὲ σιγανὴ φωνή:

— Ἂν μάθετε ποτὲ ποιὸς εἶμαι, ὀρκιστῆτε μου, κυρία, πὼς δὲν θὰ θυμηθῆτε τίποτε ἄλλο παρὰ μόνο τὴ μικρὴ ὑπηρεσία ποὺ σᾶς προσέφερα.

Τὴν ἴδια στιγμὴ ὁ Ζάρρετ μπῆκε μέσα ταραγμένος καὶ κατάλευκος. Πλησίασε τὸν ξένο καὶ τοῦ μίλησε ἀγγλικά. Ὡστόσο κατώρθωσα νὰ ξεχωρίσω τὶς λέξεις... «Οἱ ἀστυνομικοὶ εἶν' ἀπ' ἔξω... Κατηγορεῖσαι γιὰ δολοφόνος.... στὴ Νέα Ὀρλεάνη...».

Τὸ μελαχροινὸ χρῶμα τοῦ ἀγνώστου ἔγινε ἀμέσως λευκὸ σὰν τὴν κιμωλία. Τὰ ροῦθούνια του διεστάλησαν καὶ κύτταξε μὲ ἀγωνία πρὸς τὴν πόρτα. Ἔπειτα μιὰ ἀπόφασις ζωγραφίστηκε στὸ πρόσωπό του καὶ εἶπε ψυχρὰ στὸ Ζάρρετ: «Καλά, θὰ παραδοθῶ!».

Κατάπληκτη καθὼς ἤμουν, ἄφησα νὰ πέση ἡ ἀνθοδέσμη του ἀπ' τὰ χέρια μου. Ἐκεῖνος τὴ σήκωσε καὶ συγχρόνως μὲ κύτταξε ἐρωτηματικὰ καὶ ἱκετευτικά. Ἀμέσως κατάλαβα πὼς περίμενε ἀπάντησι στὴν ἐρώτησι ποὺ μοῦ εἶχε ἀπευθύνει πρὸ ὀλίγου, καὶ τοῦ ἀπάντησα:

— Ναί! Σᾶς ὁρκίζομαι πὼς ὅ,τι κι' ἂν συμβεῖ, δὲν θὰ θυμηθῶ παρὰ τὴ μεγάλη ὑπηρεσία ποὺ μοῦ προσφέρατε...

Τότε ὁ ἄγνωστος μὲ χαιρέτησε καὶ διευθύνθηκε πρὸς τὴν πόρτα. Μόλις δὲ τὴν ἄνοιξε, μερικοὶ ἀστυνομικοὶ ὥρμησαν καὶ τὸν συνέλαβαν.

Ὅταν, ἔπειτ' ἀπὸ μερικοὺς μῆνες θέλησαν νὰ μοῦ διαβάσουν ἀπὸ μιὰ ἐφημερίδα πὼς τὸν εἶχαν καταδικάσει εἰς θάνατον καὶ τὸν εἶχαν κρεμάσει, δὲν θέλησα ν' ἀκούσω τίποτε. Καὶ τώρα, ποὺ εἰκοσιέξη χρόνια ἔχουν περάσει ἀπὸ τότε, δὲν θέλω νὰ θυμηθῶ τίποτε ἄλλο παρὰ τὴν ὑπηρεσία ποὺ μοῦ προσέφερε...

ΣΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ: 'Η συνέχεια.